

ՄԱՍԻՍ

ՀԱՆԳԵՍ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱՐԱԿՈՒԻ ՍՄԵՆ ՇԱՐՄԹ ՕՐ

ՏՆՕՐԷՆ - ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ
ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ

Պոլիս եւ Գաւառներ 40 Ղրուշ
Ռուսաստան 4 Բուպլի
Եւրոպա 10 Ֆրանք

ՀԱՍՑԷ

Ղալաթիա, Եգիպտի Օղլու Խան, քիւ 3-4

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆԻ ԿՈՒԻԸ

Կուիւը կը շարունակէ . հայ բարոյ-
յախօսները իրենց սրագոյած մարդու
երեսին աւելի եւս կը ծռւակեն . նը-
ւիրական սկզբունքներու անուններով
կը խօսին միշտ : Մ-ի մէջ երեւցող
նորալէպները կը գայթակղեցնէ եղեր
զիրենք ու անշուշտ իրենց համոզումի
անկեղծութեամբ՝ ընտանեկան պա-
տիւը ու որոշութիւնը վտանգուած կը
հռչակեն :

Անցեալ տարի Անթուրայի Գրական-
Ին- վերնագրով խմբագրականի մը մէջ
պէտք եղած պատասխանը տրուած էր
այսպիսիներուն . տարի մը վերջը գի-
տաւորութիւն չունինք նորէն հերքելու
այդ պարկեշտամոլ հոգիներուն անտե-
ղի վախերը :

Սաչաւիւր հարկ է միայն յիշեցնել
թէ գրականութիւնը բարոյախօսու-
թեան հետ չփոխելու համար մինչեւ

Սահակ Մեսրոպ ետ երթալու չափ
յետագէ՞մ ըլլալու է մարդ :

Կը կարծենք որ մեր երանելի նախ-
նիքը — ընկալեալ բացատրութիւն մը
գործածելով — միտքերնուն չպիտի ան-
ցունէին թէ իրենցմէ այսքան դարեր
ետքը եկող սերունդ մը՝ գրականու-
թեան սահմանը ըմբռնելու ու հասկը-
նալու համար նորէն իրենց կոչումպի-
տի ընէր :

Մ-ի մէջ երեւցող Ֆ-ն և այդ-
կերպ ուրիշ քննածին գրութիւնները
բարոյականի հաւատաքննիչներու ատ-
եանին առջեւ միայն եպերելի են . բայց
ուրիշ ամենուն համար, որոնք գրական
սեռի մը՝ Ս . Գրքին եղանակէն տար-
բերիւր կ'ընդունին , անոնց համար Մ-
ի պզտիկ պատմութիւնները վտան-
գաւոր բան մը չեն պարունակեր :

* * *

Ըսենք նաեւ որ մենք ո՛չ քարոզիչ-
ներ ենք հոս , ոչ առաջնորդներ հան-
րային բարոյականի . այդ յուսակնու-
թիւնը չունինք և ատանկ ծանր պաշ-

տօնի մը համար պէտք եղած արժանիքը չենք զգար մեր խոնարհ անձին վրայ :

Կը վախնանք մանաւանդ այն խումբագիրներէն որոնք բարոյականը բերաննուն վար չեն ձգեր . յարգելի անձինք կան անոնց մէջ . բայց Ռեշէ-րէ Մօսկի տնօրէնին ձախողութեամբ մը կը հաստատէ թէ

l'habit ne fait pas le moine.

Ֆրանսայի մէջ Երեւանի անդամ Պ. Պէռանժէ բաւական խնդուք հրաւիրեց իր վրայ այս պահուս իր միշտ անբարոյականութեան պաշարովը այնպիսի արարքներու դէմ որոնք անհամեմատ, անբաղդատելի կերպով տարբեր են Թաւրիսի պատմութենէն :

Դիտյէք գոնէ որ գրականութիւնը զուարճութեան , կատակի , բարեմտութեան եղանակ մըն ալ ունի . ամեն ինչ վատ ու լալիր չտեսնելու ակնոցը վար առէք և այն ատեն դայթակղեցուցիչ բան մը չպիտի գտնէք այլ ևս . յանցանքը ձեր ակնոցինն է և ոչ թէ դիտուած առարկայինը :

Բսինք ձեզի որ Ս . Գիրքն անգամ այդ դիտակով կարգացողներուն համար՝ վրդովիչ մէկէ աւելի գլուխներ ունի , պէտք է ասոր համար ձեր Սահակ Մեսրոպը դատապարտել :

* * *

Երբոր հրապարակագրի մը գրական մշակութիւնը այնքան է միայն որ յայտնի կերպով ողորմելի ոտանաւորներու հեղինակը Միւսէին հետ շփոթելու կ'ելլէ , անշուշտ Մօսկի նորավէպները այդ դատաստանին առջեւ արդարաւորաւ չեն կրնար յուսալ :

Արդէն երբէք ալ չեն փախագիր ենթարկուիլ ատանկի դատաստանի մը . Մօսկի գրական հանգէս մըն է և այդ ձեւը պիտի պահէ . իր ընթերցողները գոհ են իրմէ և այս կը բաւէ իրեն .

մենք այն կարծիքէն չենք որ մեր շաբաթաթերթը ամենուն հասկնալի , մատչելի հրատարակութիւն մըն է . երբ հրապարակագիրներ կան որ չեն հասկնար զայն , անշուշտ հատարակութեան մէջ ալ այնպիսիներ չպիտի պակսին :

Ինչ պէտք է ընել ասոր համար . պէտք է որ Լեւոն Մօսկի վերածենք Մօսկի . հաւկիթը թարմ պահելու կամ ակույի ցաւը բժշկելու եղանակներ ցոյց տանք , ծաղկանց լեզուն թարգմանենք և Մուսկօ Բարբի Ալիքիէի մէջ ճանբորդութիւնը գրելու ելլենք :

ԳՐԻԳՈՐ ԶՈՀՐԱՊ

ՍԻՐՈՅ ՊԱՏՐԱՆՔՆԵՐ

«Պարոն, տասնեւորը Քրանք միայն...»

[ԲԱՐԻՋՆԱՆ ՆՈՐԱՎԷՊ]

Կեղծ ազամանդներու խանութին առջեւ ինքն ալ մէկէն՝ բոլորովին կեղծ դիրք մը առած, ցորեկուան արեւուն շեշտակի ճառագայթներուն տակ , ցոցափեղկին մէջ հրդեհող քարերուն կոյտը դիտել ձեւացուց , ապուշ , տխմար հետաքրքրութեամբ մը : Ապուշ , իրաւ , ինքն ալ , որ այդքան անճարակ կերպով կը խաղար ինծի այս կատակերգութիւնը . շուտ կուհած էի թէ իր դիտաւորութիւնը ինձմէ չտեսնուիլ էր , ինձմէ պահուած զարգացէս :

Պաշտօն թէ շփոթելի վրայ ենք :

Չարութեամբ չէ որ մօտեցայ իրեն :

Օտար երկրի մը մէջ ամեն երկրացի եղբայր մըն է : Ձե՞ պատահած ձեզի , որ ամբողջ տարիներ ձեր բնիկ քաղքին մէջ քիթ պոչ բրած մէկ մարդէնուդ , օտար քաղքի մը , կամ նոյն իսկ գիւղագնացութեան մէջ , մտերիմը դառնաք , չհասկնալով թէ , ինչպէս այնքան երկար ատեն ժանիք բրած էք իրարու . մնաց որ Արշակը — այս էր իր անունը — ինծի համար

ծանօթ մը կրնար համարուիլ, և նոյն իսկ այն ծանօթներէս էր որուն եթէ նամակ մը գրես, նորէն շատ մը վարանումներէ վերջը, ամենէն յարմար մակդիրը կը գտնես՝ Աննի-Քարէն-Քրօն:

Աղնիւ բարեկամիս ունին դպայ մեղմիւ:

—Բարեւ, ծերուկս:

Քսանամեայ այս ծերուկը ետին դարձաւ, և առջի վայրկենին իր կեղծ դիրքը չմտնելու համար, աւելի կեղծ խանդով մը:

—Բայց, դժուար, հո՞նք երբ եկաք. ուրիշ տակէն, —ինչ բազդ:

—Բա՞զդ. . . :

* * *

Ինք, երեք ամիս կար որ Բարիզ հասած էր: Պոլսէն մեկնելէ առաջ օր մը շոգեհատին մէջ հանդիպեցայ իրեն. իր Բարիզ ընկեր ճամբորդութեան վրայ խօսեցաւ ինծի. գանդատեցաւ թէ իր շուրջը զինքն հասկցող չկար. «Մերինները, բարեկամս, հնչուն դրամին տրամաբանութենէն դատ բան չեն կրնար ըմբռնել. մտքի մշակութեան, զարգացման ինդիրը իրենց համար կարեւորութիւն չունի. չեն կրնար ըմբռնել թէ մարդս ապրանք չի ներէ ապրեր նպատակով ալ կրնայ Եւրոպայ ճանբորդել. չեն հասկնար, չեն հասկնար. ինչ չէ, «Ե. Գրի-Ման»»:

Կը խոստովանիմ որ, շատ սովորական գաղափարներ չէին իր յայտնածները. և անկեղծութեան տագնապի մը մէջ ըսաւ ինծի. «Կ'ուզե՞ս որ չիտակը ըսեմ. կը տեսնեմ որ քեզ մարդ մը չեմ գեռ. դատելու որոշեալ չեղանակ մը չունիմ. վերջապէս կ'զգամ թէ զարգացումս իր վերջնական դրոշմը, կազապարը չէ ստացած գեռ. շատ գաղափար ունիմ, բայց, ի՞նչ պէս ըսեմ, քիչ դատողութիւն: Ծանբորդութիւնը հիմայ դատախարակութեան լըքացուցիչ մասը չի նկատուիր. բռանց ճանբորդութեան ամեն կրթութիւն միակողմանի է. գիտէ՞ք. բայց տեսէք, ինչո՞ւ Եւրոպացիք այնքան ճանբորդիկ կուտան իրենց տղոց. —Քուրը հարստացնելու համար չէ անշուշտ» եւ մէկէն, շատ ինք-

նեկ, շատ գեղեցիկ դիտողութիւն մըն ալ ըրաւ. «Ճգրա՛յր, ինծի համար, իր քաղաքէն դուրս չելլող մարդը, իր տունէն դուրս չելլող և ընկերութեան մէջ չմտնող մարդուն կը նմանի քիչ մը. միշտ սահմանափակ, խակ բան մը կ'ունենայ իր գաղափարներուն և իր շարժումներուն մէջ. և յետոյ, ի՞նչ կ'ուզես, եղբայր, հիները երուսաղէմ կ'երթային, նորերն ալ Բարիզ պիտի երթան, «Ե. Գրի-Ման»»:

Աւասիկ, ինչ որ Փրանսերէն կ'ըսուի ոսկի խօսիլ, և հայերէն, կարծեմ, մարգարիտի պէս. կը խոստովանիմ, այս գաղափարները իմ դրացիիս տղուն, և ոչ ալ —ապահով եմ— ձեր դրացիին տղունը չէին. ահա տղայ մը, կ'ըսէի ես ինծի, որ ինքնակրթութեան և խմցական զարգացման վրայ մեր մէջ մոռնեալիկով մը մընաւորութեան գաղափարներն ունի, —պարզապէս երեւոյթ մը— և մանաւանդ՝ քաջութիւն ունի այդ գաղափարները շոգեհատին մէջ յայտնելու, առանց վախնալու որ, սա մեր քով նստող և լրագիրը քթին փակցնելով հանդերձ՝ ձեռքիս չափ խաչոր ականջները մեր խօսքերուն անկող աղոտութեամբ անհետանալ իր խօսքերը կը լսէ և դիրքը վարժապետ մը, տիրացու մը, իմաստակ մը կը համարէ: Պաշտօն:

—Բայց ի՞նչ է ձեր ծրագիրը ինքնակրթութեան համար ի Բարիզ:

—Օ՛հ, շատ պարզ, Քելթ Դը Մընսի ազատ դատախօսութեանց պիտի ունկնդրեմ. մասնաւորներու քննադատութեան ներկայ պիտի գտնուիմ. մատենադարանները պիտի երթամ ու աշխատիմ. արտասանութեան յատուկ դասեր պիտի առնեմ. Բիւլէները ազէկ մը պիտի ուսումնասիրեմ. Երեսփոխանաց ժողովին պիտի երթամ յաճախ ու Մերակոյտին ալ, և դարձեալ, գործաւորաց ժողովներուն և ազատ մուտք ունեցող բոլոր «Գրի-Ման»-ներուն նիստերուն պիտի վազեմ: Վերջապէս ի՞նչ գիտեմ. թատրոնները, Կլասիկները, Կոմիկները, տարեկան Սալոնները, «Բիւլէները», առանց արհամարհելու Մուլէն Ռուսթը որ Փրանսական բարբերուն ամենէն հետաքրքրական մէկ կողմը կը ներկայացընէ. «Օ՛հ, «Գրի-Ման» յանկարծ, ժպտելով:

— ապահովագէս ինքնակրթութեան միջոցները չեն պակսիր Բարիդ:

Ըսելիք չկար. այս տղան Բարիդը կը փնտռէր հոն, ուր որ է իրօք:

* * *

Պուլխա Կէ շինականի վրայ հանդիպելով իրեն այն օր, երբէք չգիտցայ թէ ինչպէս անցուցած էր Բարիդի մէջ իր երեք ամիսները: Չը հասկցայ թէ ինչ «դրոշմ», ինչ ծաւք առած էին հիմայ իր դաղափարները. բայց, ինչ որ անժխտելի էր ինծի համար, սա՛ էր թէ Արշակ, գոնէ իր ժամանակը չէր կորսնցուցեր... իր արդուզարդը խնամելու: Դրոշմը, ծաւքը, — ա՛հ, պէտք էր տեսնել այդ ծաւքերը իր հագուստներուն վրայ: Ա՛լ Պուլի Արշակէն միայն գէմք մը կար առջեւս. մընացեալ բոլոր Արշակը վայելչապէս ծածկուած, կերպարանաւորու եղած ըլլալով, երկար, անվերջ ռաբիւլի մը տակ. այդ ռաբիւլի օձիքին վրայ, ծաղկի ճեղքէն, վարդ մը, տփույն, թաղկագեղ, ճշմարտապէս Բարիդեան վարդ, իր բոլոր մեղկ գեղեցկութիւնը կը սփռէր սեւ մետաքսին ցոլացումներուն վրայ: Բարձրադիր գըլխարկը կը բարձրանար իր գիտակոյտին վրայ «ռիթմէ» մը յարդարուած, ինչպէս կ'անուանեն ինքզինքնին վարսայարդարները հոն, ու կը կրէր, կո՛ւ քե՛ւ ձեռնոցները, ճիշդ ձեր պարահանգեսի ձեռնոցները, պարոն, որ հող, այդ յաւիտենական խրախճանքի քաղքին մէջ, բնաւ գէշ չերեւիր աչքի. կատարեալ հօգօ մը, ինչ:

Առասիկ իր արդուզարդը ուրուագծեալ: Հիմայ, եթէ իր ծնողքն եղած ըլլայի՝ անշուշտ ամենէն առաջ նշմարած պիտի ըլլայի իր աչքերուն սեւ կապոյտ չըջագիծը, որ ճիշդ լուսնին փակին նման, փոթորկի մը յայտարարն է, թէեւ ստոյգ է, անցեալ փոթորկի մը:

Արշակ իր այս ձեւափոխութեան մէջ տարօրինակ տպաւորութիւն մը կ'ընէր վրաս. տպաւորութիւնը դերասանի մը, որ կողմանոցին մէջ ձգելով իր բոլոր թափթըփած հագուստները, անհաւատալի ինքնազնադատութեամբ մը թատերաբեմին վրայ կը նետուի այցելութեան մը եկող կոմսին

ուրտէնութիւնը, և կէս մէթրօ ծաղրելի գլխարկը ձեռքը: Ձեւափոխութիւնը ապշեցուցիչ էր պարզապէս: Ու կը տեսնէի թէ Արշակ այնքան աւելի գիւրութեամբ կը կատարէր իր դերը այդ անհուն թատերաբեմին վրայ որ Բարիդ կը կոչուի, որքան՝ անծանօթ մըն էր ինք անոր հանդիսականներուն համար. դիտե՞ր էք ո՛րչափ աւելի համարձակութեամբ կը ներկայանայ սկսնակ դերասան մը բեմին վրայ, երբ վստահ է թէ թատերասրահին մէջ չկայ իրեն ծանօթ մէկը որ յանկարծ զինքը ճանչնայ ու ծիծաղէ մարելով թեւը քովին զարնէ ու ըսէ. «հէ՛ հէ՛, սա մեր Տիրանը նայէ...»

Եւ ա՛լ հիմայ, աղէկ կը հասկնայի թէ, ինչո՛ւ ինձմէ փախչիլ էր ուզեր Արշակ. հանդիսականներուն մէջ այն ծանօթն էի, որ կրնայի ըսել. «հէ՛, հէ՛, սա մեր Արշակը...» Բայց ատիկա չըսի ես իրեն: Այն քիչ ժամանակին մէջ զոր Բարիդ պիտի անցունէի, պէտք էր որ շատ բան տեսնէի, բառին ընդարձակագոյն իմաստով. այն լրագիրը որուն վրայ ամեն օր ակնարկ մը կը նետէի, — Բարիդ այցելողը կարդալու տեսն չունի — իրեն համար սա նշանաբանն ունէր. «Այսօր զբօսցնել և վաղը նորէն սկսիլ» Եւ զբօսնելու համար ինչ լաւագոյն ընկեր քան Արշակը. Բարիդը շատ քիչ կը ճանչնար, իրա՛ւ. բայց ես Պիթէքէտի յատակաձեւերուն վրայ կը ճանչնայի զայն միայն: Ու կ'ըմբռնէի թէ պէտք էր որ ես իրեն յարմարէի. օ՛հ ուրեմն, իմ՝ բոլոր գաղափարներս իրենին վրայ լսեցի, և լսեցի այնչափ՝ որ երբ քիչ մը վերջը Գաֆէ Կէ Բէի առջեւ նստած էինք, և լրագրավաճառները կեղծ իրարանցումով մը «Նախարարութեան հրաժարումը» կը պոռային, — անոր համար որ Երեսփոխանաց Ժողովին մէջ, հարցապնդման մը հետեւանօք, Ժողովին նախարարն հրաժարական տուած էր միայն՝ — բարեկամս, լա՛ւ ձեռք քաշելու պատրուակաւ գէմքը գաւաթին վրայ ծռելով:

— Դիտե՛ս, եղբայր, սոսկալի քաղաք մըն է սա Բարիդը. դեռ անդամ մը Երեսփոխանական Ժողովին երթալու ժամանակ չգտայ:

—Հը՛ հը՛... :

—Է ի՞նչ կը զորմանաս. հարցուր որ Լուվրի արձաններուն սրահը գացի՞. կը հաւտա՞ս, դեռ Վէնի-ս Գլիքն տեսած չեմ:

—Է՛հ, քիչ մըն ալ իրաւունք ունիս, — գլտորցուցի ես մէկէն. — շիտակը խըռ-փած ձերերուն գործն է երթալ ժամերով մարմարինէ գեղեցիկ կնոջ մը մարմնոյ գծերուն վրայ հիանալ. երիտասարդներուն... Բոլորը պէտք է, Բոլորը: Եւ յետոյ, ի՞նչ գիտես որ այսօրուան ապուշ ապուշ հիացած, և երկու հազար տարուան կարծած մէկ արձաննուն համար՝ վաղը չպիտի ելլեն ըսեն թէ խաբարս հրեշտակի մը գործն է եղեր:

Ա՛լ ասիկա կատարն էր կեզծիքիս՝ իրեն յարմարելու. բայց տեսէք որ այդ վայրկեանէն միայն ճշմարիտ մտերիմներ եղած էինք Արշակն ու ես:

Ոտքի ելանք մէկէն. և իրարու աչքի մէջ կը նայէինք, զբօսելու եղանակին վրայ իրարմէ խորհուրդ հարցնելով կարծես. յանկարծ, բարեկամս, գաղափար մը ունեցաւ, լուսաւոր գաղափար մը.

—Եկուր, քիչի իմ ֆլեթ-ին տանիմ:

Ծագկեվաճառուհին:

Յիրաւի, կ'ըսէի իւրովի, շատ սիրուն, շատ օգտակար ընկեր մը ունիմ. և որպէս զի աւելի աղէկ հասկնամ իր բուն դիտաւորութիւնը:

—Բայց բարեկամ, ես ծագկի պէտք չունիմ անպատճառ. և ուղարկութեամբ իր աչքերուն մէջ կը նայէի.

—Ձէ, ե՛ս նոր պո-մոն-մը պիտի առնեմ, աղւոր պէտէ մը, շատ Բոլոր է:

—Նայինք որո՞ւն պիտի նուիրես:

—Բայց եղբայր, մարդու չէ. ինծի համար նոյն իսկ: Օրը երկու ծագիկ փոխելը շատ կը տեսնաս. բայց հոս գաւազանը անգամ գիշերը զատ ձեւ ու ցորեկը զատ կը գործածեն կոր. գիշերը անպատճառ պո-լ իսկ ցորեկը ֆլեթ-ին:

—Այս ամենը աղէկ, բայց սա քու վարդը դեռ բոլորովին թարմ է նէ...

—Կեցիր հիմա կը տեսնաս ու կը հասկընաս, հիմայ, հիմայ:

Կը խոստովանիմ որ չէի հասկնար:

Բայց երկար բացատրութեան ժամանակ չունեցանք, քանի մը քայլ, և ահա կը մտնայինք ժանիւն խանութը:

JEANNE

Fleuriste de l'Opéra

Է՛հ, մտեր էք աւագ ուրբաթ օր մը Լատինաց եկեղեցւոյն դիւթական մատուռը ուր զուարթ գալարներ իրենց կանաչի թարմութիւնը կը խառնեն ժպտուն ծագկներու բուրումին. մատուռ մըն ալ այս ծագկեվաճառուհւոյն խանութը որուն գիրգ ու հեշտական մթնոլորտին մէջ պաշտելի քրմուհի մը իր բոլոր շնորհը, իր բոլոր նազանքը կը պտտցնէ: Գրական բոլոր ձեւերը անբաւական կուգան ինծի նկարագրելու համար այս իսկապէս Բարեկամ անկիւնը. չեմ գիտեր, ոսկի սիրամարգի մը նմանցնեմ այս Բարեկամ աղջիկը որ թառեր է եթերային այդ պարտէզին մէջ, պարտէզ մը զոր կարծես Օբէռայի այդ ծագկեվաճառուհին Օբէռայի ֆլեթ-ին մը գոցեր է նոյն իսկ ու հոգ է բերել: Ծագիկներու ոգին ի՞նքն է. գարավերջիկյաւերժահարման է, հուրի մը... չգիտեմ, չգիտեմ:

Եւ հիմայ, ա՛լ կը հասկնամ թէ ինչո՞ւ Արշակ բարեկամս դեռ վարդը չթողած ուրիշ ծագիկ մը առնել ուզեր էր. պարզապէս ծագկեվաճառուհին կրկին տեսնելու պատրուակ մը. տեսակ մը միւտ, ի գին զոր կը վճարես հետաքրքրական բան մը տեսնելու համար:

Իրաւ է որ տեսնելիք բան էր:

Ժանը մօտեցաւ մեզի, ժպտելով իր բոլոր գէմքովը, ու իր բովանդակ մարմնովը. բայց հրաշակերտ մըն էր որուն կը վախնաս ձեռքդ դպցնել, որպէս զի չաւրի. դեղձան մագերը կարծէք Կալանիէ էին ոսկիով, ոսկիի մէջ թաթխուած, և տեսակ մը լուսապսակ ձեւացնելով իր լոյս գէմքին վրայ: Դէմքը պաշտելի կերպով ձուածեւ, և գծերու ազնուականութեամբ մը, որ վար չպիտի մնար, քիչ մը հեռուն, Լուվրի Բոլորներուն անսպասելի դիմազր-ծութենէն. յօնքեր որոնք գիտաւորներէն՝ բան մը ունին, և աչքեր որոնք կար-

ծես քաղցրութեան զոյգ մը ծորակներ են. բայց բերանը, վարդագոյն փոքրիկ տուփ մըն է որուն մէջ մարդարիտներ պահուեր են, իր ձուլի ակռաները:

Օ'հ, երազի, երազի աղջիկը... իտէ-ալ, բայց ես իտէալը տեսայ. դացէք հիմա պնդելու թէ գոյութիւն չունի իտէալը. փուճ իմաստակներ որ այդպէս պիտի պնդէք, վասն զի փնթի վարժապետին մէկը ատենին այդպէս դոց ընել տուեր է ձեզի: իտէալը ես տեսայ, գէտք մը ունէր, երկու աչքեր ու բերան մը. իր առունը ժա'ն էր: Փարացած էի. մեծ տըխրութիւնները մոռնջ են կ'ըսուի, հապա մեծ հրացումները... բառ մը չկրցի թոթովել, ոչ իսկ բարեկամիս:

Արշակ կը ներկայացնէ զիս. «Պարսի իր ամենէն մտերիմ բարեկամը»:

Մեքենական բարեւ մը իմ կողմէս:

—Ինտո՞ր աղջիկ է հէ, հաւնեցա՞ր:

Ու մինչ ժամը՝ պէճէին ծայրը արծաթազօծ թղթի մը մէջ փաթեցած՝ բարեկամիս վրայ կը խոյանայ, զայն անոր ծաղկի ճեղքէն անցունելու իր ձեռքով, Արշակ կ'ըսէ յանկարծ.

—Բայց, օրիորդ, այս նոր հագուստնիդ ո՞րքան աղէկ կ'երթայ կոր ձեզի, — իբր թէ առջինները դէշ երթային: Բայց մէկէն կ'զգոյ իր ձախաւերութիւնը, և դարմանել ուզելով. — Արդէն օրիորդ, ապերախտ չըձագբեստ կ'ընա՞յ ըլլալ ձեզի համար. ի՞նչ չնորհով դիտէք կրել ամենքն ալ:

Մագիկական առաւելին ժպտեցաւ:

—Այդպէ՞ս կը գտնէք:

Եւ ասոր վրայ ա'լ սկսաւ իր գիտցած մէկ պատմութիւնը պատմել մեզի, այդ պատմութիւնը, աւանդութիւնը չեմ գիտեր, բայց իր պատմելու եղանակը...: Գիտէք «երբ Աստուած կանանց յատկութիւններ բախտելու ելեր է, սա յատկութիւնը իտալացի կնոջ, սա միւսն սպանուհայն, և երրորդ մըն ալ չեմ գիտեր որու նախնիք է, բայց այս ընդհանուր բախտումին մէջ, շնորհ... Փրանսուհիին վիճակիւր է» իրա՞ւ, ղնե՞ն:

Եւ հիմա, աւելի եւս ժպտուն, իր վարժ մատներով գնդասեղի ճարպիկ հարուս-

ծով մը բարեկամիս ծաղիկը անցուցած հաստատած էր ճեղքէն:

Բարեկամիս խնդրանքին վրայ, ժան ուրիշ փնջիկ մըն ալ ինծի համար ընտրեց ու վրաս խոյացաւ շնորհալի արաբոսթեամբ մը. թողուցի որ ընէ, միշտ ապշած ու անչարժ, այն անդգայութեամբ որով Զաւէն մը կը թողու որ փողկապ մը կապեն իրեն և կամ բաճկոնակ մը հալցունեն:

Եւ այն ատեն միայն սթափեցայ՝ երբ ճիշդ քովս սրամիտ խօսակցութեան մը աղմուկը լսեցի. Բարիկ ծնած երկու բարիցիներ — որ նոյն բանը չէ անշուշտ պարզ բարիցիի մը հետ, — ներս մտնի էին, թերեւս մինէ պակաս հիանալու, բայց մենէ աւելի զուարթանալու համար: Իրենց վայելչութիւնը ու սրամտութիւնը պիտի ընկճէին մեզի. բարեկամս գտնէ զայս հասկնալու խելացութիւնը ունեցաւ. ու մեկնեցանք:

Եւ հիմա որ ալ դուրսն ենք, ու դիւթական պատկերը վերջացած է, ինքզինքիս կուգամ:

—Արշակ, առ ի՞նչ է աս...:

Ու Արշակ՝ յաղթական.

—Է՛, ա'լ հիմա ծաղիկ՝ փոխելու պատճառը չե՞ս հարցնիւր կոր ինծի:

—Բայց առ ի՞նչ չգտնուած բան է:

Բարեկամս չարտասխանելու:

Ու պղտիկ լուծեմէ՛ մը վերջը Արշակ թեւս կը մտնայ, և բաղուկս ճնշելով մեզ միւս.

—Միհրան, կը սիրե՞մ:

Ու դիտեցի որ, անգիտակցաբար մատներովը կը շոյէր իր աւելեւէն օձիքը, որուն վրայ ժանին ձեռքը դաչեր, քրուներ էր:

* * *

Սիկառը բերանը, պուլվառներուն վրայ սքտկալով՝ Արշակ, իրիկուն մը ժանին խանութին առջեւ յանկարծ կանգ էր առեր, ծաղկի պերճ ու ամբողջ ծառ մը դիտելու, զոր հոս մեր խոշոր պարսէզնիւրուն մէջ չէք գտներ, բայց հոն պուլվառին վրայ խանութի մը մէջ կը տեսնէք ահա Յուդայիկի շողորթութիւնը ցոլանալու տակ, վարդի փունջի մը եւ

մեխակի տրծակի մը միջեւ, տեսողութեան պատրանքով մը կնոջ մը պաշտելի գլուխն էր տեսեր, բոլոր մարմինը ծառասուռն-կերուն ետին կորսուած ծածկուած. մեխակներ իրենց մանրիկ ժանեակներով, ծաղկէ ակռաներ, կ'ախածկտկէին, կարծես, և վարդի թերթերը խուրձ մը լեզուներու նման հեշտանօք լիզել կը թուէին այդ վարդ դէմքը որուն վրայ երկու աչքեր անճառ քաղցրութեամբ մը կը ժըպտէին, կ'երգէին: Յնչոներ էր Արշակ. ժանն էր որ հոն երկնցած էր, ցուցափեղկէն յաճախորդի մը համար ծաղիկ մը քաղելու անշուշտ: Եւ հիմայ Արշակ՝ հըրճուանքէն աչքերը հրավառ՝ կը պատմէր ինծի իր առաջին տպաւորութիւնը, զոր իմ կերպովս ահա հոս կը թարգմանեմ ձեզի:

«Երբ առաջին անգամ տեսայ զինքը, ցնցումն չես կրնար երեւակայել. քանի մը վայրկեան գամուած մնացի. երա՞ց էր: Բայց նկարչական ի՞նչ աւելի գեղեցիկ նիւթ քան այս պաշտելի գլուխը վարդի և մեխակի փունջի մը փայփայանքին տակ. բայց իրաւ, իր դէմքը այդ ծաղիկներուն ճիշդ մէջտեղը փունջի մը կեղրոնին գեղեցկագոյն ծաղիկն էր կարծես: Այս աղջկան իտես, ո՛ր և է կոշտ բնագոյնն մը զարթնումը չգագացի իմ մէջս. համակ իտէալ զգացումով մը տողորունցայ մէկէն. փարելու, նուիրուելու խուստենք մը զգացի, անձնուիրութեան և անձնազոհութեան անդիմադրելի պէտք մը. բոլորովին անշահախնդիր զգայում մը, ամեն բան տալ տալ և... առանց փոխարինութեան...»

Աւասիկ ինչ որ կ'ըսէր ինծի, կամ ըսել կ'ուզէր:

Հիմայ, թերեւս կ'սպասէր որ Արշակ իսկոյն ներս մտած ըլլայ ժանին խանութէն, ծաղիկ մը գնելու սովորական պատրուակով. բայց չէ՛. չէր համարձակեր. ճշմարիտ սէրը խպնոտ չէ՞: Ամբողջ շաբաթ մը գեգերեցաւ այդ խանութին ցուցափեղկին առջեւ, իր գլուխն իսկոյն ծածկելով կանաչի դէպի մը ետին՝ ամեն անգամ որ պատահմամբ ժանին ակնարկները ներսէն իր վրայ ինային:

Ու կը փախէր:

Բայց օր մը, երբ քանի մը առաջին

խանութէն ներս կը մտնէին՝ առիթէն օգուտ քաղեց ինքն ալ. կեղծ համարձակութեամբ մը ինքն ալ ներս սպրդեցաւ: Այն օրը, ծաղկեղաճառահին դեղին մեխակի փնջիկ մը անցուց իր կըրկնոցին ճեղքէն. «Քրանք մը ուղեց — կ'ըսէր ինծի հիմայ — և ես տուի մըմնջելով — բարեբաղդաբար, օրիորդ, ծաղիկը ձեր ձեռքով դրած ըլլալնուդ վարձք չէք պահանջեր, ապա թէ ոչ միլիոններ քիչ պիտի գային ադոր:» Բայց շատ աղէկ, շատ աղէկ:

Ու ալ այդ օրուրէն ի վեր, շատ կարելի էր որ դուք ձեր ճաշը և ես իմ ընթրիքս մոռնամ, բայց Արշակ երբեք չպիտի թերահար իր առտուան և իր փրփուան ծաղիկը առնել ժանին ձեռքէն:

Ամիս մը կար այսպէս, յորմէ հետէ բարեկամիս կրկնոցին ճեղքը ժանը կը զարգարէր իր ձեռքով, և սկսեր էր կրել այն անհամեմատ երկար Լաբէլէթը որուն մետաքսէ էր օձիքը, ամիս մը կար յորմէ հետէ կը ցցուէր բարձրադիր գլխարկը իր աճած գիտակոյտին վրայ, յարգարուած՝ ինքզինքնին արուեստագէտ անուանող վարսայարդարներէ, և կը կրէր կոթէթ և ձեռնոցները՝ որոնք ճիշդ ձեր պարահանդէսի ձեռնոցներն են, պարոն: Ու աղէկ կը հասկնայի թէ, Բարիցը չէր փոխեր զինքը, իր մէջ՝ վայելչութեան ծաղիկն այդ յանկարծական փոթով մը կատարուէր էր, հո՛ն միայն այդ հեշտաբոյր ծաղկանոցին ծոցին մէջ, ու միւս պէս պէս ծաղիկներու փոթովին իսկ քովիկը, և ժանին ակնարկներուն մեղկ ու անոյշ ջերմութեանը տակ:

Հաճոյանալու, սիրուելու տենջէն բըւնուած:

Բայց սիրուած էր:

— Օ՛հ, — ըսաւ ինծի, — երբ ես կ'երթամ խանութ՝ աչկերտը կ'երթայ կանչել զինքը. երբ իր մայրն ու աչկերտը մի և նոյն ժամանակ խանութին ըլլան՝ իրենք իսկոյն ներս կ'երթան, որպէս զի առանձին մնանք մենք: Դրսէն դիտած եմ որ ուրիշ ոչ մէկու կ'ընեն առիկա՝ իմ բոլոր Գեթթէմաներու ժպտելով մտիկ կ'ընէ, և ինքն ալ, ինչո՞ւ չէ, կը պատասխանէ:

ինծի, երբեմն. երբ բարեւելու համար ձեռքը քիչ մը ուժով և նշանակութեամբ մը սեղմեմ՝ չը քաշեր. անցեալ օր, տե՛ս, փորձելու համար ըսի թէ մօտերս Բարիզէն պիտի մեկնիմ, այնքան ցաւ յայտնեց...

Վերջէն պիտի հասկնայի թէ, բարեկամս այս ամեն ապացոյցները օրը օրին նշանակած էր թղթի կտորի մը վրայ, և անոնց հանապազօրեայ մէկ քաղուածքն ընելով կ'ուրախանար, կը հրճուէր:

—Մոռցայ ըսելու,—ըսաւ յանկարծ— անցեալ օր նոյն իսկ առաջարկեցի իրեն որ կառքով պտոյտ մը ընենք:

—Ըրի՞ք:

—Ձէ, բայց «ուրիշ օր» ըսաւ: Սակայն սքանչելի գաղափար մը ունիմ դեռ. շաբաթ ֆէբրուարի 10-ին կայ Պուան: Ծաղկամարտ կ'ըսէք, ի՞նչ կ'ըսէք: Կուգա՞մ ինծի հետ. սիրոյ պատուական ցոյց մը պիտի ընեմ, կուգա՞մ մէկտեղ. դուն ալ ա՛ն օրը նայէ:

—Օ՛ւ ապա՛:

* * *

«Հէ՛բ, հէ՛բ»:

Ու բարեկամս ռե՛տը Դան Վէլեյէն կը սուրար դէպի Պուլժոնի անտառը, իբր միծաղոյն բեռ ունենալով միւր ծաղկի ստուար պաշարը քան զմեզ նոյն իսկ, քաշուած կծկուած, որպէս զի ծաղիկները չճգնուին, չ'աւրուին: Երջանի՛կ ծաղիկներ:

Կը սուրար, «հէ՛բ, հէ՛բ», իր խորոտ ու վայելուչ վազքին մէջ, իր ծաղիկներէն թափթփելով ճամբուն վրայ, բայց ի փոխարէն սքանչալման հրթիռներ ընդունելով զիւրահաւան ֆրանսուհիներու լէզոնէ մը, շարուած զիզուած այդ ճամբուն երկայնքը, սեղմ իրենց չարաճճի լակոտներուն քով:

«Օ՛հ, +ը ա՛յ շէ՛, +ը ա՛յ Ժաննէ, +ը ա՛յ Ժաննէ ա՛յ, +ը-բէ՛-ա՛յ»:

Իրա՛ւ է որ գեղեցիկ էր մեր կառքը. երեւակայեցէք խոշոր ծաղկեպատ կառք մը որուն մանրանկարները միայն տեսեր էք հոս հարսնիքի հանդէսներուն, խսիրէ հիստուած: Ծաղիկ կառքին մէջ, ու կառքէն ալ յորդելով զեղուով, ձիուն գլուխը,

կառավարին գլխարկին ու խարաղանին ալ վրայ. բայց շարժուն պարտեզ մըն է մեր կառքը դառնալով չորս պսակներու վրայ, իր ծաղկեղարդ անիւները. և համապիւռ ծաղիկներու այս ներդաշնակութեան մէջ արատներ ենք մենք՝ մեր ցից ու սեւ սեւ գլխարկներով:

Բայց մեր շուրջը, հետզհետէ բարձրացող հիացման խմբերով որ անհունապէս կը հպարտացնէ մեր կառավարը՝ բոլորովին անտարբեր թողուլ կը թուի բարեկամս, որ վայրկեան առ վայրկեան կը հարցնէ ինծի կամ ինքզինքին անձկանօք.

—Նայինք ո՛ւր հաստատուած է իր ծաղիկներով, ո՛ւր:

Եւ այն ատեն Արչակ պատմեց ինծի, թէ ինչպէս, հիմայ անտառին մէջ շատ մը կառքեր պիտի գտնուէին մերինն իման, և մերինէն գերազանց. որոշեալ Ժամուն պիտի սկսէր ծաղկամարտը. ամեն կառքէ իրարու ծաղիկ պիտի նետէին. ամենէն անծանօթ կիներու պիտի կրնայինք նետել մեր ծաղիկները. դըսուհւոյ մը նոյն իսկ. ճակատամարտի մը մէջ կրնա՞ս դա՛նաղանութիւն դնել աշնուականի մը ու գեղջուկ զինուորի մը միջեւ:

Ամեն կառք, կ'ըսէր բարեկամս, իր ծաղիկ մթեքն ունի մեզի պէս. բայց կրնայ ըլլալ որ ծաղիկները քիչ գան, ու այն ատեն, կարելի էր նոր մթերք գնել ծաղկեվաճառուհիներէ, որոնք այսօր իրենց պուլըվառի խանութները պարպած ու հոգ էին փոխադրած սիրունիկ ծաղկանոցներու տակ, և անշուշտ, Ժանն ալ հոն պիտի ըլլար, անշուշտ:

Ալէ ա՛յ Վառաճային վրայ ենք հիմայ. ծաղկամարտը հոս է որ տեղի պիտի ունենայ. ամեն կառք զիրար կը լրտեսէ, կը չափաչփէ. Թշնամին գեղեցիկն է հոս. գեղեցիկ կառքը, գեղեցիկ կինը. նախապատրաստութիւններ կան կատարուելիք. փունջերը կը զտուին, ծաղիկները կ'ստկուին. կազմ ու պատրաստ: Մեր կառքին ծաղիկներուն եթէ ոչ ընտրութիւնը, դոնէ առատութիւնը կը շարունակէ միշտ ուշադրութիւն գրաւել.

խումբ մը պղտրիկ ստահակներ արգէն չըր-
ջապատած են մեր կառքը : մեր ծաղիկ-
ները ձեռքի տակէ գողնալու և յետոյ
զայնս վաճառելու դիտումով : Բայց մտածէք
թերեւս թէ բարեկամս ժանէն գնելով բո-
ւոր այդ ծաղիկները՝ անոր հաճելի ըլլա-
լու գեղեցիկ առիթ մը ունեցած ըլլայ .
միամիտներ : Բայց ըսէք ինծի կ'աղաչեմ,
ընծայ ընելիք առարկանիդ կը գնէ՞ք եր-
բէք անոր խանութէն որուն պիտի տաք
այդ ընծան . Արշակ իր բոլոր ծաղիկները
ուրիշ խանութէ մըն է առեր ախօր . ա-
մեն օր ծաղիկ կ'առնէ իրմէն, ախօր ծա-
ղիկ պիտի տայ , ծաղիկ պիտի նետէ ,
ծաղիկ ամբողջ լեռ մը պիտի նետէ անոր
վրան . և ահաւասիկ «իւր սրանչելի գաղա-
փարը, իւր սիրոյ ցոյցը» ինչպէս ըսած էր
ինծի դեռ քանի մը օր առաջ :

«Բայց ո՞ւր հաստատած էր իւր ծաղկա-
նոցը, ո՞ւր հաստատած :»

—Աւազիկ , ըսաւ մէկէն , իւր ծուն-
գը ուժգնակի ծունդիս զարնելով :

Ու նայեցայ . ի՛նքն էր . . . ժա՛նը . . . իւր
տաղաւարին մէջ . . . ճշմարիտ ամպշովանի
ըայդ ծաղկեղարդ տաղաւարը, հրաշալի ըր-
ջանակ՝ զոր կարծես Գարունը ինք հիւստի
է անտառին խորէն հեռացած ու հոգ մո-
լորած այդ յաւերժահարսին :

* * *

—Ակամօն, հէ՞ . . . :

—Չեմ գիտեր . . . :

Ու խոտերու խուրձ մը գոր խումբ մը ա-
նառակ երիտասարդներ յաջողեցան մեր
զլիարկներուն փակցնել , իւր մեղի ար-
ժանի փունջ՝ զգացուց մեզի թէ սկսած
էին, աղէ՛կ մը սկսած :

Մենք ալ սկսանք . սկսայ նետել ,
նախ վարանոտ, վեհերոտ, ձախաւել , և
յետոյ տակաւ անվախ , յանդուգն , վե-
հերոտի մը յանկարծական համարձակու-
թեամբ որ ամենէն վտանգաւորն է հո-
մարձակութիւններուն : Կը նետէի խոտի
հաստիէլ խուրձ մը՝ զլիսուգ՝ եթէ ընթեր-
ցող, դուն գտնուէիր սա զիմացս ելնող
թուակիր կառքին մէջ , և կոկոն վարդե-
րու գեղեցիկ փունջ մը ձեզի՝ սիրելի ըն-

թերցողունիս, եթէ դուք բազմած ըլլայիք
տան սա շքեղ կառքին մէջ :

Ուղեւոր փունջ մը նետել քիչ մը հե-
ռուն կառքի մը՝ հարուածս կը վրիպի և
կ'երթայ իյնալ քովի կառքիս տիկնոջ ճիշդ
կուրծքին վրայ . ամուսինը քովն է . . . Կա-
ցութիւնս կը հասկնաք . բայց չփոխելու
ժամանակ չմնար ինծի, կը լսեմ որ պա-
րոնը կը մըմնջէ. «Ֆէ-սէ՛» . իրա՛ւ որ սի-
րուն մարդիկ են սա Բարիպիք . միջազէ-
պը կը զուարճացնէ զիս . և ալ հիմայ
կառք չեմ փախցներ, կատարեալ կատա-
ղութիւն մը :

Որոշեալ կէտի մը վրայ սակայն , ծա-
յա՛ւէ մը բարձունքէն, չորս սիրուն մարա-
կունիներ կանացի ջղային ու անուր ճի-
գով մը — որ բարեբաղդաբար չտեսեր —
կը ծաղկեկոծեն զիս . ծաղիկ հեղեղատ
մը զլիսուս վրայ . Աստուած գիտէ թէ
փունջը ալ չկան մէջը : Ընկճուած եմ :

—Բայց չնետե՞ս, կը պոռամ Արշակին :

Իւր օգնութեանը պէտք ունիմ : Եւ ,
հիմայ միայն իրեն դառնալով , կը նշմա-
րեմ մէկէն թէ , կառքին անկիւնը ան-
շարժ, անալլալ, տենդոտ մասնիկով կը
յարդարէ , կարդի կը գնէ ծաղիկները՝ դա-
նոնք յետոյ աւ՛լի զիւրութեամբ առնել
նետելու համար անշուշտ . և անգիտակից
չարժումով մը հաղիւ իւր զլիարկին եզրին
վրայ ինկած ծաղիկ կտորները վար կ'առնէ,
կը թոթուէ :

Դեռ անգամ մը ծաղիկ չէ նետեր :

—Բայց չնետե՞ս, մինակ մի ձգեր ին-
ծի, լի՛նչ տարօրինակ մարդ ես , կը պո-
ռամ նորէն :

—Հիմայ պիտի տեսնես , հիմայ , կը
մըմնջէ ծանր . ու կ'զգամ թէ ձայնին մէջ
դողբողում մը կայ :

Ու մէկէն քիչ մը վերջը նորէն ծունդը
ուժով մը ծունդիս զարնելով, և կայծակի
չեչտով մը .

—Ալ մի՛ նետեր, կ'աղաչեմ, բնաւ չի
նետես . չեմ ուզեր որ տեսնէ թէ իմ կառ-
քէս ուրիշ կնիկան ալ կը նետուի կոր . քիչ
մը հեռուն նետէ նորէն, հոգ չէ, նորէն
նետէ՛ :

—Հը՛, հը՛ . . . :

Կը համակերպիմ . մէկուն հիւր մի՛ ըլ-

լաք, մանաւանդ ծաղկամարտի օրը:

Ժանին տաղաւարին առջեւն ենք հիմայ, ճիշդ առջեւը: Արշակ ոտքի կ'ելլայ, և չը վատնուած, կամ լաւ եւս մթերուած դօրութեան մը բոլոր ուժգնութեամբը, իր գրկած վարդի բոլոր փունջերը բազուկներու բուռն հարուածով մը կը նետէ կ'արծակէ Ժանին վրայ:

Աղւոր ցոյց, «սպտուական». ծաղկեվաճառուհին սիրուն պչրական շարժումով մը ընդունեցաւ բարեկամիս վարդերը. Ժպտեցաւ, ու փնջիկ մըն ալ ինք նետելով իրեն, և ուրիշ գեղեցիկ փունջ մը ցուցնելով իր առջեւ:

—Պարոն, ձեզի համար է ասիկա, ձեզի համար:

Յոյց տուած փունջը հրաշալի է:

—Տեսա՞ր նետելիք փունջը, 30 ֆռանք կ'ընէ էն քիչը. լսեցի՞ր ըսածը, և թէ նետելու ըլլայ՝ կարծեմ պիտի համոզուիս որ լէ՛կն մը ունի ինծի համար, հէ՛:

Եւ ալ յազմական երեւոյթ մը ունի բարեկամս, և իրաւ ալ որպէս զի այդ ծաղկեվաճառուհին այդ փունջը պահէ իրեն նետելու համար՝ պէտք է որ գոնէ պզտիկ համակրութիւն մը ունենայ բարեկամիս վրայ. 30 ֆռանք, այո, գոնէ էն քիչը. «պռավօ Արշակ»:

Բայց տաղաւարէն հեռացած էինք, բարեկամս կառքին անկիւնը կծկտած էր նորէն, ու ալ հիմայ կարգը իմս էր. ծաղիկները սկսան սուրալ դարձեալ կառքէ կառք կարծես իրենց զունագեղ թերթերուն, փետուրներուն վրայ: Հետզհետէ կ'ոգեւորէր ծաղկամարտը, իր ամենէն տագնապալից, հրատապ կէտին կը հասնէր. հիմայ, փունջերուն հետ կապուած թաշկինակներ որոց բուրումը կը մըցէր ծաղիկներու փութումին հետ, կ'ընային կառքերու վրայ, իբր տեւական միակ յիշատակ այդ ծաղիկներուն քով որոնք քիչ մը վերջը պիտի թռնին, պիտի մեռնին. յուսահատ ճիշեր հոս ու հոն, «ա՛հ, ալ չունիմ որ նետեմ...» և քիչ մը վերջը տատնապատիկ սուղ վճարուած փունջ մը դոր խակոյն գներ են ու կը նետեն դեռ կառապի եռանդէ մը վառուած, բռնուած. ու սուրացող ծաղիկներու հետ որք օղբ կը ձեղ-

քըռտեն, արձակուած սուր ճիշեր ալ ինքզինք պոչապանելու կեղծ ձեւեր, ընդունուած հարուածին և չընդունուածին համար մանաւանդ:

Բայց Ժանին տաղաւարին առջեւն ենք նորէն. դասս գիտեմ, չեմ նետեր: Արշակ ոտքի ելաւ դարձեալ ու այս անգամ մեխակի ու լէ՛կի ամբողջ խուրձ մը արծակեց, որ ճամբան անակնկալ կերպով քրքրելով քրքրելով, ծաղիկ ամբողջ ողկոյզ մը, ծաղկալից մթնոլորտ մը շինեց Ժանին շուրջը, ամենէն հրաշալի երեւոյթին առաջ բերելով այսպէս:

Ու հարուածէն ինքզինք հազիւ թոթված՝ Ժանը նոր սիրուն փնջիկ մը նետեց Արշակին, պռաւով իր պզտիկ աղւոր ձայնովը, և միշտ այն փառաւոր փունջը մատնանշելով իր առջեւ:

—Պարոն, ձեզի համար է, ձեզի համար:

—Վերջին պիտի պահէ, վերջին հարուածին, տես ինչպէս անուշ կը բռնէ գործը, վա՛յ սատանայ:

—Իրաւ, վարպետորդի ազնիւ. չարածը ճի՛...:

Կառքերնիս նորէն հեռուն էր հիմայ. և ալ բարեկամս անհամբեր էր վերստին դառնալու Ժանին տաղաւարին առջեւ. վայրկեան մը առաջարկեց նոյն իսկ կառապանին որ կառքերուն մէջ, ալ էին ծայրը չհասած ետ դառնալու մէկ ճարը գտնայ ինչ երկար էր այդ ալէն ալ. բայց ճար չկար. բացարձակապէս անկարելի: Կառապանին պարպեւ՝ օգուտ չըներ:

Ժանին տաղաւարէն հեռացած՝ նորէն կը փորձեմ ծաղկամարտութիւնս, և երբ փունջի մը կ'երկնցնեմ ձեռքս:

—Բառա՞մն, ճն՛ շէ՛, չատ չմնաց, ձգէ որ իրեն նետեմ, որպէս զի փունջը առնենք. եթէ հիմայ փունջը ինծի նետէ, կառքին նետուած կ'ըլլայ, քեզի ալ պատիւ է:

Աղէ՛կ, արգիլեալ էր հիմայ ծաղիկներուն դաշիւ ճիշդ ինչպէս հատարակաց պտուէզներուն մէջ «Ne touchez pas aux fleurs»: Եւ ալ սկսայ չիղեր, ոտքիս տակ ձմուռած ծաղիկներ նետելով գոհանալ. վարժութիւնը գէշ բան է:

Կառքերը հիմայ քիչ մը աւելի արագ կը թաւալէին. ու նորէն ժանին կը մօտենայինք. ու ես բազուկներս կապեցի դարձեալ: Արշակ սկսաւ արւոր մը գրկել գեղեցկագոյն ծաղիկներն ու փունջերը որք կը մնային դեռ մեր կառքին մէջ. պիտի նետէր, և այս վերջին հարուածը «վարպետի հարուած»ը Զիրտի ըլլար. բայց մէկէն, ի՛նչ կ'ուզէք որ պատահի, կը տեսնեմ որ իր աչքին ճիշդ տակովը սկրթուեր կ'արիւնի. չա՛ր ստատանայ, մեզի նետառած փունջի մը կոթն էր անշուշտ որ եկեր էր՝ ու քիչ մնացեր էր որ բարեկամիս աչքը հանէ:

— Ի՛նչ է ատ, ով ըրաւ, սրբէ՛ սա աչքիդ տակը, կ'ըսեմ անձկանօք:

Բայց քայլ մը միայն հեռու ենք տալաւքէն. Արշակ ձեռքի բռնն շարժումով մը լուծիւն կը պատուիրէ ինծի:

— Զգէ հիմա, ձգէ, մենք փունջը նայէ, ձեռքն է բռնէր, պիտի նետէ հրաշալի՛ փունջը:

Եւ տաղաւարին առջեւ, այս անգամ, Արշակ կարծես վիրաւորեալի մը այլայլումով, ու շարժումով մը որ պազատանք մըն էր համակ՝ նետեց իր բոլոր ծաղիկները, անոնց հետ միասին նետուելու զոսպուած խօշ բաղձանք մը դնելով այդ արձակումին մէջ:

Ժան վեր բարձրացուց մեծ ու հրաշալի փունջը, ու մինչ բարեկամս շնորհալի ձեւով մը կը պատրաստուէր այդ փունջն իր երեսին ընդունելու, նա, ժանը, իր ոսկի ձայնովը և ամենէն աղերսարկու, փայփայիչ ու նենգաւոր շեշտովը.

— Բայց, պարոն, տասնեւա՛թը ֆռանք միայն, միայն տասնեւաթը ֆռանք, ձեզի համար պահեցի... :

* * *

Մանչէսթրի ազգայիններէն Եղիազարեան եղբարք փափագած են մեր կողմէ նշանակուելիք վարժարանի մը մէկ տարւումն Մաֆս հուլիսի:

Այս փափագին համաձայն՝ Մաֆսը պիտի ղրկենք Օրատուի Հայոց վարժարանին:

ՄԱՆՈՒԿ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

Ինքնօգնութեամբ ու անդու աշխատութեամբ յառաջանալով՝ Տէրութեան ու ազգին առջեւ կարեւոր դիրքի տէր եղած հայու գէմք մըն ալ պակսեցաւ:

Մանուկ Ասլանեան Եւգոնիայէն եկած էր հոս և առեւտրական ու սեղանաւորական ասպարէզին մէջ շուտով հարստացած էր իր ձեռներէց դործունէութեամբը:

Ասոր համար չէ հարկաւ որ իր մահուանը վրայ կը ցաւինք. բայց անոր համար որ գիտցած էր միշտ իր պատկանած հասարակութեան հանդէպ՝ իր պարտքի բաժինը հատուցանել, սիրայօժար յանձն առնելով այն ամեն պաշտօնները՝ որ իրեն կը արուէին ազգային շրջանակին մէջ:

Այսպէս իր անունը կանուխէն կը գտնենք մեր վարչութեան անգամոց կարգին մէջ: Գերագոյն ժողովէն կ'սկսի իր գործունէութիւնը ու կ'երկարի մինչև մօտաւոր Քաղաքական ժողովներու ժամանակին:

Բերայի Թաղ. Խորհրդոյ անգամ, անդամ կարեւորագոյն ժողովներու, ամեն տեղ իր բեղմնաւոր գաղափարի ու գործի մարդու աջակցութիւնը տուած է:

Իսկ ինչ որ աւելի պատկառելի կ'ընէ իր անունը մեզի, այն ալ իր ուսումը սիրող ու յարգող մարդու յատկութիւնն էր:

Շատեր կան շուրջերնիս որոնք՝ բազմիցս բերմունքովը նիւթական բարւոք կացութեան մը տիրանալուն համար՝ Գիտութիւնը կ'արհամարհեն ու վարժարանին վրայ կը խնդան:

Ասլանեան Մանուկ ասոնցմէ չէր. ընդհակառակը, իր սղաքը Եւրոպայի բարձրագոյն գիտական հաստատութեանց մէջ կրթած է:

Իր անդրանիկը, Գէորգ Էֆ. Ասլանեան, էքօլ Սանթրալի շրջանաւարտ երկրաչափ մը, բարձր պաշտօնեայ հիմայ Նաֆիէյի մէջ, ծանօթ է իր աշխարհագրական պարագլուխներովը, Երկրագիտութեամբը, Միացեալ Ընկերու-

թեանց մէջ վարած ատենապետի պաշտօնովը :

Երկրորդ զաւակը՝ Տօթթօր Թագաւոր Ասլանեան, կարող բժիշկ մը որ հիմայ Փարիզի մէջ հաստատուած է : Երրորդը՝ իր քոյն էր, իր գործերուն մէջ : Եւ իր թուին է նորէն մեր աշխատակիցը Երուանդ Օտեան, որուն ներքոյ յօրինելու պէտք չունինք :

Կը աւանուի ահա որ իր թողած ժառանգութեան մէջ՝ մեր հասարակութեան մտաւոր զարգացման աշխատելու աւանդութիւնը՝ առաջին տեղը բռնած է և ահա այս պատճառներով իր մահը ստուգիւ յաւաքի է :

Մանուկ Ասլանեան Սարաֆլար քեահեախ էր վերջերս ու հակառակ իր ծերութեան, ամեն ատեն իր գործին զուլն էր :

Միտքս կուգայ որ հարցուցին ատենով մէկուն թէ ի՞նչ ծառայութիւն բրած էր ազգին. անխկայ պատասխան տալու տեղ իր զաւակները ցուցուց :

Մանուկ Ասլանեան եթէ իր զաւակները ու թուները ցոյց տար միայն, լիովին իր պարտքը հատուցած պիտի ըլլար :

ԳՐԻԳՈՐ ԶՈՀՐԱՊ

Ս. ԹԱԳԱՒՈՐԻ ՄԱՏՈՒՈՐ

Պարտիզակի բարձանց վրայ, լքեալ, անփառունակ և կիսալէն մատուռ մը՝ զուրկ մինչեւ իսկ հետաքրքիր անցորդի ակնարկէն, կը մնայ ցարդ :

Կը յիշեմ մեր օրով եղած հիմնարկութիւնն այդ սրբավայրին Սուրբ Թագաւորի, և մենք դեռ մանուկ, հաւատոյ եւ եկեղեցւոյ վեհութեամբ արբելու, վառուած կրօնի և բարեպաշտութեան սիրով՝ բազմութեան հետ քար և հող կը կրէինք, ականջնիս խնայած թմբուկներու տաղտկայիւ ձայնէն : Գեղեցիկ ձեռնարկ. և սակայն տարիներու հոսանքին առջեւ՝ տակաւ սկսաւ մարիլ այդ ջերմեռանդութիւնը, այդ կրօնասիրութիւնը : Եւ այսօր

չենք կը մնայ նոյն վիճակի մէջ կիսաւարտ ու կիսափուլ :

Սուրբ Թագաւորի վայրն ունեցած է իր անցեալ փայլն ու հրապոյրն, եւ խափշ վարդասպետներ՝ Կտուց անապապատի խարաղնազգեաց միաբաններ, իրենց մասամբ աւանդական, մասամբ իրական պատմութեամբ և ձեռագրօք, զըլխաւոր ներկայացուցիչներն և սուրբերն հանդիսացած են ի վաղուց հետէ :

Կեսարիոյ առաջնորդ Տրդատ Վ. Պալեան գնահատելի ծառայութիւն մը ըրաւ, հաւաքելով մոռացութեան մէջ թաղուած վանքերու ձեռագիրներն և յիշատակաւանները. փափաքելի է որ Տ. Մկրեան Հայրն, կամ «Անգիր Դպրութեանց» հեղինակն որ սիրող են հնութեանց և նահապետական սովորութիւն, ջանահնար լինին հաւաքել, ի մի ամփոփել պատմութիւնն ալ այս Սուրբ Թագաւորին :

Հետեւեալ նամակը — յորդորական մը զայն լաւ խնամարկելու, — զոր նոյնութեամբ կ'օրինակեմ, քաղուած է Գլխաւոր անգլիական պատմաբան Կոնստանտին Գլխաւորի գրքէն, որուն մէջ շինութեան մասին հրաչքներու և «քանի մը սրբանունի անձանց մաքուր վարուց» պատմութիւնը կայ, ինչպէս և Կոնստանտին Գլխաւորն էս Հայր Սուրբի համառօտ կենսագրութիւնը, որուն վրայ երբեմն գրեց Մատթի մէջ Հրանտ էֆ. Առատուր :

«Մարտիրոս որդւոյդ իմոյ մատուցանեմ բարեւ սիրոյ. որպիսութիւն ձեր հարցանելով՝ յանձն առնեմ զձեզ խնամոցն Աստուծոյ :

«Արդ՝ որդեակ իմ Մարտիրոս, իմանաս որ երկու անգամ եղեւ այս որ ձեր գիրն մեզ հասաւ, սակայն գրոց մէջ պակաս բաներ չատ կար. թէ օրսն (սալ) շինել տովիք, կամ ով շինեց, Խարամուսալու կը բանիք թէ ուրիշ մարդոյ. հիմայ առնելիքներն առաջին պէս է, թէ քչկըցուցիք, որ ես ասացի թէ քչկըցուցէք, աղբիւրի ջուրն չատցուցիք թէ ոչ, ասոնք գիրուն մէջ չէիք գրեր. կամ թէ թուրի ետփրախն չատ լինի տէյի, սէութիւններն քորլաթմիլ չանես, աղբիւրի վերի գին սէութանկէ ասի, տնկեցիք թէ ոչ. չէիք գրեր,

ասմայլաններն ժամուն քովի՝ անդի երեսուհազդդէն աշլամեցէք, եթէ պատճառն հարցանէք՝ այս է իմացէք, որ մինչեւ խաչ միւս խազողներու հետ կհասնի, եւ թէ խազողմիէն աշլամէք ձմեռն կը մնայ, գողք կը տանին կամ վերան կուէ կ'անեն, դուք մեզաց պատճառ կլինիք, նաեւ աղբիւրի առաջի ասման լաւ նայեցէք, աղբեցէք որ աղբիւրի վերեւ ծածկէ տէրմէնտէրէտ ասմային պէս, որ վարժապետն և տիրացուներն տակը նստին եւ կարդան, ձմեռն ժամուն քով կը նստին. ամառն պէլլի է որ հոն կը նստին. այլ և մէկ քանի սենեակ ևս չինեւ տայք գանձապետ և եղբայր Գրիգոր և Տօնկէլի ճերմակ հողէն Գրեհ հող բերել տաս, պառաւներուն ծեփել տաս, փօստով ծեփել տուր, Բ և Գ խաթ ծեփել տո՛ւր, եղբայր Գրիգոր դուք որ Սբ. Թագաւորին խզմէ՞ն անէք, Սբ. Թագաւորն զձեզ ամէն եկած ցաւէ և փորձանքէ կ'ազատէ, և ձեր բանին և գործին յաջողութիւն և կարողութիւն կուտայ, և լերո՛ւք ողջ չընորհօքն Աստուծոյ ընդ երկայն աւուրս:

1827, ապրիլ 28ին ի Սբ. անապատն կուտուց, հղեւ գրեալ:

Խոնարհ ծառայ Աստուծոյ Ստեփաննոս աւաք տիրացու ժամակոչս:

Եւ յետոյ կը յաւելու՝

«Այլ և մեծ մեծաւորս Յովհաննէս Հայր Սուրբն, Մարտիրոս վարդապետն, Առաքել վարդապետն, մահտեսի կարապետն, բաղում սիրով ողջոյն և օրհնութիւն մատուցանեն, զձեր որպիսութիւնն հարցանելով և են աղօթօղ վասն ձեր:

«Մարտիրոս քահանայից և երևելեաց գիրն տա՛ր իւրեանց մօտն կարդալ տո՛ւր, և առ մօտդ պահէ, զէրէ օր կլինի որ լաւ պիտանի կլինի, ալէկ տեղ պահէ»:

Ա. ՀԱՅԵԼԵԱՆ

ՅԱԲԹՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

Անցեալ շաբաթ օր, Պաթումէն մայրաքաղաքս հասան Ս. Էջմիածնայ Սինոդի անդամ Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեան և Սարգիս եպիսկոպոս Գասպարեան, ընկերակցութեամբ Եփրեմ աբեղայ Սուքիասեանի և Մեսրոպ աբեղայ Տէր Մովսէսեանի, և ուղղակի Մաքրիգիւղ, Ս. Պատրիարք Հօր տունը դացին ուր հիւրընկալուեցան գիշերը: Երկու Սրբազաններն և իրենց ուղեկից աբեղաները, առաջնորդութեամբ Տ. Յակոբ Աշոտ Ծ. վարդապետի, կիրակի առաւօտ Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին դացին և ներկայ գտնուեցան Պատարաղին: Արիստակէս եպիսկոպոս քարոզ խօսեցաւ: Յաւարտ եկեղեցական արարողութիւններու, Գեր. այցելուք արժանալայել կերպով պատուասիրուեցան և իրիկունը Մաքրիգիւղ վերադարձան: Երկու Սրբազաններն Ս. Պատրիարք Հօր հիւր կը մնան, իսկ երկու աբեղաներն՝ յերուսաղէմատուն: Կիրակի օրը Բերայէ դարձին Երուսաղէմատուն երթալով այցելութիւն տուին Ս. Երուսաղէմայ պատրիարքական փոխանորդ Սիմէոն արքեպիսկոպոս Սէֆէրեանի: Երկու Սրբազաններն, առաջնորդութեամբ իրենց հիւրամեծար Արժ. Յակոբ Աշոտ Ծ. վարդապետին, երեքշաբթի օրը Պէօյիւքտէրէ երթալով այցելութիւն տուին ռուսական գեապան Պ. Նէլիտսֆի:

Հինգշաբթի օրը Բ. Դուռն երթալով այցելեցին Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին և քառորդ ժամու չափ տեսակցեցան: Յետոյ, դատական նախարարութեան պաշտօնատունն երթալով, ի բացակայութեան Վսեմ. նախարարին, տեսակցեցան կրօնական գործոց տեսուչ Զիվէր պէյի հետ: Այցելեցին նաեւ ոստիկանութեան նախարար Վսեմ. Նազըմ պէյի: Ապա, Պատրիարքարան երթալով պահ մը հանգիստ առնելէ ետք, Մայր եկեղեցի իջան, ուր հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեցին եր-

ջանկայիչատակ Ներսէս Պատրիարքի գերեզմանին վրայ: Այցելութիւն տուին նաեւ Երուսաղէմի պատրիարքական փոխանորդին: Գեր. Սինոգական եպիսկոպոսներն ու արեղաները յառաջիկայ չորեքշաբթի ուխտի կ'երթան ի Ս. Տեղիս:

—Գեր. Սինոգականներուն ընկերացող երկու բարեշնորհ արեղաները երեքշաբթի օրը Մեզպուրեան վարժարանն այցելեցին և չորեքշաբթի խառնուրդի Գալֆտեան Ուրախոցն և ապա Ներսէսեան վարժարանն, ուր մանչերու կողմը հայերէնի քննութիւն տեղի կ'ունենար նոյն պահուն: Կ'ըսուի թէ դրամական նուէր մը ըրած են Ուրախոցին:

—Փեթերսպուրկի կէս պաշտօնական Նոյնի Վեֆթ թերթը հրատարակած է Կովկասի Հայոց գործերու մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները, զոր արտատպած է նաեւ անցեալ շաբաթ օրուան Սապահ:

Դաւանութեանց նախարարութիւնը Կովկասի ընդհանուր վարչութեան մանրամասն հրահանգներ ղրկած է ի մասին վարչական այննոր կարգադրութիւններու որք պիտի գործադրուին երբ Էջմիածին ժամանէ անցեալներն ընտրուած Հայոց Կաթողիկոսը որ մինչեւ հիմա Ռուսիոյ Հայոց կրօնական գոտարարութեանը և հայ հասարակութիւններու վարչութեան վրայ վերին հսկողութիւնն ունէր, այսուհետեւ պիտի ենթարկուի Կովկասի կառավարչին հսկողութեանը (տե՛ս):

—Ազգ. Վարչութիւնը նկատելով որ Պրուսայի վիճակն իր առաջնորդին բացակայութեան պատճառով անհովիւ մնացած է, որոշած է Պանտրմայի Պատրիարքական փոխանորդ Ալվաղեան Յովսէփ վարդապետին միանգամայն պաշտօնյանձնել Պրուսայի վիճակն ալ հովուելու՝ իբրեւ առաջնորդական փոխանորդ:

—Ռոտոսթայի վիճակին այցելու հովիւ Տ. Հմայեակ եպիսկոպոս Դիմաքսեան վերջապէս հրաժարական տուաւ իր պաշտօնէն:

—Ծանօթ գաղնակահար Պ. Վահրամ Սլաճեան երեք շաբաթ է ի վեր Լոնտոն կը գտնուի, ուր մտադիր է ամսոյս 27ին նշուագահանդէս մը տալ: Երկտասարդ ար-

ուեստագէտն արդէն իսկ արժանացած է անդլիացի արուեստագէտներու համակրանքին ու դնահատմանը: Եւ յուսարի է որ նուագահանդէսը նպաստաւոր ընդունելութիւն գտնէ:

Ն Ե Ր Ք Ի Ն

Եղիպտոսի Խտիվ Բարձր. Ապպա Նիլմի փաշա կը շարունակէ այցելել մայրաքաղաքիս զանազան գեղեցիկ ու հետաքրքրաշարժ վայրերը և կ'արժանանայ կայսերական մեծ տրանսպ:

—Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ տկանակուռ Մէճիտիէ պատուանշան շնորհել Եղիպտոսի արտաքին գործոց նախարար Վահմ. Տիգրան փաշայի:

—Սերպիական դեսպանատան ղեկավարական կցորդ տեղակալ-գնդապետ Նէշիչ իր կառավարութեան կողմէ պաշտօն ըստացեր է սահմանազլխի մասին քննութիւններ կատարել Օսմ. կայս. կառավարութեան կողմէ ընտրուելիք պատուիրակին հետ համաձայնութեամբ: Պ. Նէշիչ նախընթաց օր մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ ի Պէլլիատ:

—Ներքին գործոց նախարարութիւնը հրահանգ ուղղելով ամեն կողմ ծանուցած է թէ՛ մարդահամարի դէպքերը ծածկողներէ տուեւելիք դրամական տուեղանքները բնաւ չպիտի ներուին. հետեւաբար պէտք է ի գործ դնել օրինաց տրամադրութիւնները:

—Կրթական նախարարութիւնն որոշած է վարժապետանոցներ հաստատել Սէլանիկի և ուրիշ մէկ քանի նահանգաց կեդրոններուն մէջ: Այդ վարժարաններու մէջ առ այժմ յիսունական աշակերտ պիտի ընդունուին:

—Պետական Խորհուրդի ու Նախարարաց Խորհուրդի որոշումով որ վաւերացած է կայս. Իրատէովլ բոլոր բժիշկները զերծ պիտի մնան Թէմէթթիւի տուրքէ: Այս որոշում Բ. Դրան կողմէ հաղորդուած է ամեն կողմ:

—Փրանսական դեսպան Պ. Քանպոն հինգշաբթի օրը արձակուրդով մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս ի Բարիզ:

—Ըստ տեղեկութեանց Սապահի, Տիվ-
րիկի ժողովուրդէն Դաւիթ անուն մարդ
մը՝ մարդասպանութիւն գործած ըլլալով,
դատաստանի ենթարկուած և մահուան
դատապարտուած է։ Կայս. Իրատէ մը
հրամայած է գործադրել այդ վճիռը։

—Յունական արժեթուղթերուն գնոց
անկման պատճառով, Պ. Քօռօնիօ Ա-
թէնքի մէջ սնանկացեր է։ Բալթիկէս
լրագիրը կը հաղորդէ թէ Պ. Քօռօնիօ ոչ
միայն իր բոլոր հարստութիւնը կորսն-
ցուցեր է, այլ և մէկ միլիոն ֆրանք պար-
տական մնացեր է։ Լոնտոնի պորսային
մէջ իր ունեցած 20,000 ոսկիի յունա-
կան արժեթուղթերը գրաւուեր են։

—Պասրաէն կը հեռագրեն թէ յունիս
29ին Զէպիրի մէջ հնտախտէ 7 դէպք ու
5 մահ։ Շրջակայքը բնակող ցեղերու մէջ
յունիս 27էն 30, 26 դէպք ու 9 մահ։ Ի
Պասրա յունիս 30էն մինչ յունիս 4, ու
է դէպք չէ պատահած։

Ա Ր Տ Ա Ք Ի Ն

Վիլհէլմ կայսրը պատգամագրով մը
փակեց Ռայխսթալը, գոհունակութիւն
յայտնելով թէ՛ իր անուամբ և թէ՛ դաշ-
նակից գերման կառավարութեանց ան-
ուամբ զինուորական օրէնքին քուէարկ-
ման համար։ (185ի դէմ 204 քուէով ժո-
ղովը վերջնապէս ընդունած է զինուորա-
կան օրէնքն ամբողջութեամբ)։

—Ի Շիդակօ անցեալ շաբթուն կրակ
ծագեցաւ արուեստահանդէսի յարակից
մթերանոցներէն միոյն մէջ, և 11 ջրհան-
կիրներ՝ և մի քանի արք և կանայք հրոյ
ճարակ եղան և 40 անձինք վիրաւորեցան։

—Եւրոպեան երկիրք վարակեալ կը
նկատեն Ֆրանսան և հսկողութեան և
մաքրութեան կ'ենթարկեն Ֆրանսայէն
եկողները։ Մոսքուայի մէջ եւս նորէն ըս-
կըսած է հնտախտը զոհեր ընել, որք առ
այժմ միաւորներով կը համրուին։ Այլ ևս
տարակոյս չկայ թէ հիւսիսային և արե-
ւելեան Հունգարիոյ մէջ իրօք հնտախտի
դէպքեր պատահած են։ Ռուսիոյ Բոտոլիա
նահանգէն մտած է հնտախտն ի Հուն-
գարիա։

—Յունիս 20էն 28 (Հ.Տ.), Մոսքուա
քաղաքին մէջ 32 անձինք հնտախտէ բըռ-
նուելով, 11ը մեռեր են։

—Փարիզի ոստիկանութեան վերատե-
սուչ Պ. Լօզէ հրաժարեցաւ, և ի-
րեն յաջորդ կարգուեցաւ Լուառի գաւա-
ռապետ Պ. Լէբին։

—Տաք խնդիր մը ծագած է Ֆրանսայի
և Սիամի միջեւ. ֆրանսական երկու թըն-
դանօթակիրներ Մենան գետէն ներս կը
մտնեն, և երկու կողմէն կրակ փոխա-
նակուելով՝ երեք ֆրանսացի կը մեռնին։
Սիամցիք կը գրաւեն, աւարի կուտան և
կ'ընկղմեն ֆրանսական ժառ Պաթիս Սէ
փոքրիկ մարտանաւը։ Պ. Տըվէլ յայտա-
րարեց Երեսփ. ժողովին մէջ թէ կառա-
վարութիւնը միտքը դրած է գոհացում
ստանալ Սիամէ։ Երեք միլիոն ֆրանք հա-
տուցում կը պահանջէ Սիամէն։ Անգլիա
պիտի միջամտէ։

—Նովայե Վրէժա և Նովոպէ կ'ըսեն թէ
ռուսական և ֆրանսական բանակներու
մօտալուստ յաւելումն անխուսափելի է, իբ-
րեւ հետեւանք դերման բանակին յաւել-
ման, ըստ նոր օրէնքին։

—Փորթուկալի և Սպանիոյ միջեւ նախ-
կին իբերիական միութիւնը վերահաստա-
տելու առաջարկ մը ժամանակէ մը ի վեր
կը պաշտպանուէր երկու երկիրներու մէջ
ալ։ Յունիս 14ին, ի Լիսպոն, թէ՛ Երեսփ.
ժողովն և թէ Ծերակոյտն այս խնդրով
զբաղեցան, և միաձայնութեամբ յայտա-
րարեցին թէ այնպիսի դաւաժարի մը հա-
մամիտ չեն, և կառավարութիւնն ինք ևս
ծանուց թէ թոյլ չպիտի տայ որ այս
միտքը պաշտպանելու համար Սպանիացի-
ներ յայտարարութիւններ ընեն Փորթու-
կալի մէջ։

—Քանէ կը հեռագրուի թէ 29 տարե-
կան ֆրանսացի երիտասարդուհի մը 11
հազար ոսկւոյ չափ գումար մը կորուսա-
նելով ի Մօնդէ Բարլօ, ինքնասպան եղած
է նախորդ շաբթուն։ Ինքզինք մեռցնելէն
առաջ, խեղդած է իր երկու փոքրիկ տը-
ղաքները, մէկը հինգ, միւսը չորս տարե-
կան։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՀԻՄՆՈՒՄՆԵՐ ՆԱԽԱԶԵՌՆՈՒԹԵԱՄԻ ՀՈԳԵԼՈՅՍ ՆԵՐՍԷՍ
ՊՈՏՐՈՒՄԻ

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵՇԵՐՁԱՆ

1893—1894

Ազգ. Կեդր. Վարժարանին Ութերորդ Տարեւրջանը պիտի սկսի յառաջիկայ Սեպտ. 1էն: Առաջին կարգը մտնել փափաղող ուսանողք կրնան ներկայանալ ի Վարժարան իրենց ծնողաց կամ պաշտպանին հետ, ՄԻՆՉԵՒ ՕԳՈՍՏՈՍ 22, ամէն օր մինչեւ կէս օր, և անդ անուններն արձանագրել տալով տեղեկութիւն ստանալ մօից ձեւակերպութեանց մասին:

Հիմնական Կանոնագրին համեմատ, ամէն ուսանող օր կը փափագի աշակերտիլ ի Կեդրոնական Վարժարան, մօից քննութիւն մը պիտի անցունէ հետեւեալ նիւթերու վրայ:

ԿՐՈՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. — Քրիստոնէական եւ Սրբազան պատմութիւն:

ՀԱՅԵՐԷՆ. — Աշխարհաբար շարադրութիւն մը եւ զբարբէ աշխարհաբար, եւ աշխարհաբարէ զբարբար Թարգմանութիւն մը: Գործնական քերականութիւնը պէտք է աւարտած ըլլալ:

ՕՍՄԱՆԵՐԷՆ. — Օսմաներէն ուղղագրութիւն (իմլա) ընթերցում եւ օսմաներէնէ հայերէն եւ հայերէնէ օսմաներէն պարզ Թարգմանութիւն մը:

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆ. — Յրանսերէն ուղղագրութիւն եւ Յրանսերէնէ հայերէն, եւ հայերէնէ Յրանսերէն պարզ Թարգմանութիւն մը: Համառօտ քերականութիւն մը պէտք է աւարտած ըլլալ:

ԹՐԻԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Չորս գործողութիւնք եւ սոցա վերաբերեալ խնդիրներ: Հատարակ եւ անորոշական կոտորակք եւ սոցա վերաբերեալ խնդիրներ, երեքի կանոն, Մոզրական դրութիւն: Գործնական Թուարանութիւն մը պէտք է աւարտած ըլլալ:

ՆԵՐՍԷԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Գիծերու, անկիւններու ու շրջանակներու վրայ գործնական ու տարրական գիտելիք: (*)

ՊՈՏՐՈՒԹԻՒՆ. — Պատմութիւն եւ ծանօթութիւնք ի վերայ Յունաց եւ Հռոմայեցւոց:

ԱՇԽԱՏԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Տարերք բնական եւ քաղաքական յինգ մասանց:

Քննութիւնք զբաւոր կերպիւ կը կատարուին, Խնամակալութեան կողմանէ կարգեալ յանձնաժողովոյ մը ձեռամբ:

Յառաջիկայ տարւոյ համար մօից քննութիւնք պիտի կատարուին հետեւեալ թուականներուն, առաւօտեան ժամ 9-12 և կէս օրէն յետոյ 13 (Ը. Ե.):

Օգոստոս 23, Բշ. Կրօնք, Հայերէն, Յրանսերէն եւ Օսմաներէն:

Օգոստոս 24 Գշ. Թուար. երկրաչափ. Պատմ. եւ Աշխարհգ:

Հայ. Օսմ ու Յրանս. մարուր գիր ունենալ անհրաժեշտ է:

Օգոստ. 25, չորեքշաբթի օր ի ներկայութեան աշակերտաց և ծնողաց կամ պաշտպանաց, քննութեանց արդիւնք պիտի ծանուցուին:

Աշակերտաց տարեկան թուական է Լ. Օ. 12, վեցամսեայն կանխիկ վճարելի:

Այն ծնողք որ շատ համեստ զիրք ունենալով չեն կարող վճարել թուական, յետ վստահելի վկայութեանց, կիսաթոշակ կըրնան տալ իրենց զաւակները:

Իսկ այն աշակերտք որոնց բոլորովին աղքատ ըլլալը Ազգ. Պատրիարքարանի կողմանէ կը վկայուի, ձրի կ'ընդունուին. սակայն Խնամակալութիւնն իրեն վերապահած է աղքատ աշակերտաց մէջ ընտրութիւն ընել և մօից քննութեան բաղդատաբար յաջողագոյն հանդիսացողները ձրի ընդունիլ ի վարժարան:

Ըստ Ներքին Կանոնագրի, ամէն աշակերտ պարտի համազգեստ կրել, և նոր ընդունուող աշակերտաց ծնողք կամ պաշտպանք, յիսաթոշակ, կիսաթոշակ, և կամ ձրի անխափր պարտին անմիջապէս պատրաստել տալ համազգեստներն, առանց որոյ ոչ մի աշակերտ կընդունուի Վարժարան:

ՇՅՆՈՒԹԻՒՆ. — Օգոստոս 22է վերջը ներկայացող աշակերտք չպիտի ընդունուին:

Մասնաւոր կարգ չընթեցնուած մը, Վարժարանիս զերծակը 2 Գամսեան ոսկի կը պատրաստէ մէկ ձեւք համազգեստ:

[*] Տես օրինակի համար. Բանաւոր եւ զբաւոր Թուարանութիւն Ա. Պոյաճեանի, Գ. տարի:

ԱՐՏՈՆԱՏԻՎ

Ս. Ս. ԻՒԹԻՒՆՔԻՆ

Ի Տպարանի ԱՐԵՒԵԼԻԲ եւ ՄԱՍԻՍ Լրագրաց